

Tarım İşletmelerinde Tarımsal Destekler, Ödenen Tarımsal Vergi ve Kesintiler: Tekirdağ İli Örneği

Hande Özolgun AKKURT¹

İsmail Hakkı İNAN²

¹Öğr. Gör. Dr, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Marmara Ereğlisi Meslek Yüksekokulu, hozolgun@nku.edu.tr,
ORCID: 0000-0003-1204-4679

²Prof. Dr, Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi ABD., hinan@nku.edu.tr,
ORCID: 0000-0003-0833-4286

Özet: Tarım ülke nüfusunun sürdürebilmesi, ekonomiye, istihdama ve milli gelire olan katkıları ile tüm dünyada ekonomik faktörlerin başında yer alan vazgeçilmez bir sektördür. Bir ülkenin tarımına gerekli önem verilmezse, o ülkenin ekonomik olarak kalkınması beklenemez. Tarım sektöründe meydana gelen sermaye yoğun gelişmelerle beraber, tarım işletmeleri için tarım muhasebesi önemli bir konuma sahip gelmiştir. Tarım işletmelerinde de muhasebe kayıtlarının diğer işletmelerde olduğu gibi tutulması gerekmektedir. Fakat ülkemizde tarım işletmelerinin büyük bir çoğunluğunun küçük işletme ve aile işletmesi olması ve bu işletmelerin muhasebe kaydı tutması ile ilgili yasal bir zorunluluk bulunmamasından dolayı muhasebe kaydı tutmamaktadır. Bu araştırmanın temel amacı tarım ve hayvancılık sektörünün vergi potansiyeline sahip olup olmadığını saptamaktır. Bu kapsamda Tekirdağ ilinde tarım ve hayvancılıkla uğraşan 182 tarım işletmesi ile görüşülmüştür. Toplanan veriler kullanılarak bu işletmelerin ekonomik analizleri yapılmıştır. Bu veriler aracılığıyla bu işletmelerin elde ettikleri tarımsal desteklerle çiftçilerin ödedikleri vergi ve kesintiler karşılaştırılmıştır. Bu çalışma tarım işletmelerinin vergi potansiyeli olmadığını, tam aksine işletmelerin ödedikleri vergi ve kesintilerin elde ettikleri desteklerin çok üstünde olduğunu ortaya koymuştur. Elde edilen sonuçlara göre devlet birtakım önlemler alarak birtakım güncellemeler yapmazsa, çiftçilerin kötü olan durumunun daha da kötüye gitmesi kaçınılmazdır.

Anahtar Kelimeler: Muhasebe kaydı, destekler, Vergi ve kesintiler, maliyetler, ürün

The Evaluation of Keeping Records in a Agricultural Enterprises with Regard to Turkey's Agriculture and Economy: The Case of Tekirdağ Province

Abstract: Agriculture is an indispensable sector in terms of sustaining the population of the country and contributing to the economy, employment and national income. If a country's agriculture is not given due importance, it cannot be expected to develop economically. With capital intensive developments in the agricultural sector, agricultural accounting has an important position for agricultural enterprises. In agricultural holdings, accounting records should be kept as in other holdings. However, due to the fact that the majority of the agricultural enterprises in Turkey are small enterprises and family enterprises and there is no legal obligation for these enterprises to keep accounting records, they do not keep accounting records. The main purpose of this research is to determine whether the agriculture and livestock sector has tax potential. In this context, 182 agricultural enterprises engaged in agriculture and animal husbandry were interviewed in Tekirdağ. Using the collected data, economic analyzes of these enterprises were made. In addition, the agricultural supports obtained by these enterprises and taxes and deductions paid by the farmers were compared. This study reveals that agricultural holdings do not have tax potential, on the contrary, the taxes and deductions paid by the holdings are far above the support they receive. According to the results, if the state does not make some updates by taking some measures, it is inevitable that the bad situation of the farmers will get worse.

Key Words : Accounting Records, Subsidies, Taxes and Deductions, Costs, Product.

1. GİRİŞ

Tarım, bitkisel ve hayvansal ürünlerin üretilerek verim ve kalitelerinin artırılması, üretilen bu ürünlerin elverişli şartlarda muhafaza edilmesi, işlenip değerlendirilmesi ve pazarlamasını ele almaktadır (Sakar, 2018, s.16). Çoğu ülke ekonomisinin temelini tarım sektörü oluşturmaktadır. Bir ülkenin tarımına gerekli önem verilmemişse, o ülkenin ekonomik olarak kalkınması ve ekonomik büyümesinin hedeflenen düzeylere ulaşması beklenemez. Az gelişmiş ülkeler kalkınmayı sadece sanayileşme olarak görmektedirler. Bu sebeple uyguladıkları ekonomik politikalar çarpık

kentleşme gibi çeşitli sorunlar ortaya çıkarmıştır. Bunun yanında toplumun giderek artan tarım ürünleri talebi hızlı nüfus artışı sebebiyle karşılanamamaktadır (Metin, 2007, s. 2).

Gelişmiş ülkelerden de görülebileceği üzere, gelişme sürecinin ilk aşamalarında ekonomiye hâkim olan tarım sektörü, gelişmenin sonraki evrelerinde bu pozisyonunu gittikçe kaybetmiştir. Zaman geçtikçe ikinci hatta üçüncü sektör konumuna gerilemiştir. Benzer bir süreci günümüzde gelişmekte olan ülkeler de yaşamaktadır. Meydana gelen bu dönüşüme karşın, başta gelişmekte olan ülkeler olmak üzere tarım sektörü, kırsal alanda yaşayan bireylerin geçimini

sağladıkları temel sektör konumunu muhafaza etmektedir. Bunun yanında tarım sektörü ekonomi kalkınmada da önemli fonksiyonlara sahiptir. Bu fonksiyonların başında beslenme için gerekli olan gıda madde üretiminin temin edilmesi gelir. Bunun yanında ekonominin döviz gereksinimlerini karşılaması, endüstriyel ürünlere talep yatırılması gibi başka fonksiyonları da vardır. Tüm bu işlevler sebebiyle dünyanın neredeyse her yerinde tarım sektörüne özel olarak önem verilmektedir (Doğan, 2009).

Muhasebe tarım işletmelerinde ihtiyaç duyduğu ölçüde önem kazanmalı ve faydası da yüksek bir hale gelmelidir. Tarım muhasebesi, tarımsal faaliyetlerin sonucu ortaya çıkan parasal işlem ve olayları kaydeden, sınıflandıran, elde edilen bu bilgileri özetleyen, yorumlayarak analiz eden bir muhasebe dalıdır. Tarım sektöründe meydana gelen sermaye yoğun gelişmelerle birlikte bu işletmeler için tarım muhasebesi mühim bir konuma gelmiştir. Bu sebeple ulusal ve uluslararası düzenlemelerin yapılması gereği ortaya çıkmıştır (Şentürk ve Yardımcıoğlu, 2018).

Başta büyük tarım işletmeleri olmak üzere tüm işletmelerin, ana faaliyet konusu tarım olsa da faaliyetlerin niteliği, hacmi, çeşitliliği ve karlılığından ötürü endüstri işletmesi gibi yönetilmeleri gerekmektedir. İşletme yönetimi tarafından pazarlama, üretim, finansman ve muhasebe gibi bölümler oluşturulur ve bu bölümler üretimden satışa kadar birçok alanda faaliyetlere yön verir. Özellikle son yıllarda tarımda ihracata ağırlık verilmesi sayesinde tarımdaki gelişme hızlanmıştır. Bu durum da işletmelerde muhasebe bölümünün önemli bir konuma taşımaktadır (Fidan, 2018).

Tarım işletmelerinde de muhasebe kayıtlarının birtakım istisnalar dışında diğer işletmelerde olduğu gibi tutulması önerilmektedir. İşletme faaliyetlerinin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi için en gerekli ve önemli bilgiler muhasebeden alınmaktadır ve işletme başarısını elde ettiği bu bilgilerle ölçer. Bu sebeple muhasebe yöneticilere karar almalarında yardımcı olan ve gerekli bilgileri veren önemli bir sistemdir. Ayrıca muhasebenin işletme dışında yer alan üçüncü kişilere de bilgi sunarak yardımcı olma işlevi de mevcuttur (Şentürk ve Yardımcıoğlu, 2018).

Fakat ülkemizde tarım işletmelerinin büyük bir çoğunluğunun küçük işletme ve aile işletmesi olması ve bu işletmelerin kayıt tutması ile ilgili yasal bir zorunluluğun olmaması sebebiyle işletmeler muhasebe kaydı tutmamaktadırlar.

Tarımsal destekler, tarım sektörünün arzu edilen şekilde yönlendirebilmek için verilir. Bu destekler, tarım sektöründe ortaya çıkan sorunları çözebilmek, üretimde yetersizliği giderebilmek ve tarımda yeni teknolojilerin benimsenmesini sağlamak için uygulamaya konulan hükümet müdahaleleridir. Burada asıl hedef, desteklere bağımlı olmayan, kendi ayakları üzerinde durabilen ve rekabet edebilen bir sektör haline getirmek olmalıdır. Bu sebeple hem sektörün yapısal ve dönemsel problemlerinin çözümüne katkı sağlaması, hem de çiftçi gelirini olumlu olarak etkilemesi beklenmektedir (Kara, 2018).

Her ekonomide tarımdaki en önemli konulardan birisi de tarımsal desteklemelerdir. Devlet ekonomiye müdahalede bulunmakta, fiyat politikası aracılığıyla desteklemeler yapmaktadır (Kamacı, 2006, s. 25).

Türkiye’de tarımsal destekleme politikalarının amacı, ülke ihtiyaçlarına uygun olarak optimal üretim yapısının sağlanarak üreticinin korunması ve uygun gelir imkanına kavuşturulmasıdır. Bu şekilde tarımın ülke ekonomisine olan katkısı da artacaktır (Yalçınkaya, Yalçınkaya, Çilbant, 2006).

Türkiye’de devletin tarım sektörüne ilişkin destekleme politikaları, uzun yıllar taban fiyat saptanarak destekleme alımları yapması şeklinde olmuştur. İlerleyen dönemlerde ise, girdi destekleri, hayvancılık destekleri, düşük faizli kredi, teşvik primi ödemeleri ile ürün bazında belirli ürünlerde ekim alanının sınırlandırılarak alternatif ürünlere geçişi özendirilecek destekleme primleri ve tazminat ödemeleri gibi uygulamalarla tarım sektörü desteklenmiştir (Yalçınkaya vd., 2006).

Geçmişten bu yana en yaygın olan destekleme aracı pazar fiyat desteğidir. Bu destekte Bakanlar Kurulu herhangi bir ürünün hangi fiyattan satın alınacağını ve alım yapacak kurumları tayin etmektedir. Fakat ilerleyen zamanlarda alım yapan kurumların Hazine tarafından karşılanan görev zararlarının büyük boyutlara ulaşması, üretime bağlı olan destekleme ödemelerinin sürdürülebilirliğini şüpheyle karşılanabilir hale getirmiştir (Çakmak, 2004).

Bir diğer destekleme aracı da girdi destekleridir. Bu desteklere tohum ve fidan desteği, sulama desteği, gübre desteği ve kredi desteği örnek olarak verilebilir. Kredi ve sulama desteği hariç diğer girdi destekleri 2001 yılında IMF’e verilen taahhütler doğrultusunda kaldırılmıştır, fakat çiftçilerin belirli şartları gerçekleştirilmesi durumunda girdi destekleri uygulanmaya devam etmektedir. Teşvik sistemi de ülkemizde zaman zaman uygulama alanı bulmuş,

ama üretimde etkinliği bozucu etkileri sebebiyle büyük ölçüde tasfiye edilmiştir. Prim ödeme sisteminin ise Türkiye'deki destekleme ödemelerinin içinde payı büyüktür, bu sebeple büyük önem taşımaktadır. Bu destek, daha çok arz açığı bulunan ürünler için uygulanır ve üretim düzeyine bağlı olarak verilir. Prim destekleri ilk olarak 1998 yılında pamuk için verilmiştir. Bu destek zamanla büyük ölçüde arz açığı bulunan kanola, soya fasulyesi gibi yağlı tohumlar ile zeytinyağı ve dane mısır gibi ürünleri içine alacak biçimde genişletilmiştir. Bir diğer destekleme şekli Doğrudan Gelir Desteğidir. Bu destekleme biçimi ödeme miktarını öngörülebilir hale getirir ve uygulama kolaylığına sahiptir. Bu nedenden dolayı toplam destekler içindeki payı artış göstermiştir (Acar ve Bulut, 2009).

Tecim (2008)'e göre, özellikle vergi sisteminin beyana dayandığı ekonomilerde, mükelleflerce yerine getirilen beyanların doğru olup olmadığının denetlenmesi gerekmektedir. Yazara göre başarılı bir vergi sistemi, vergi mevzuatını kolay anlaşılması, vergi yasalarının hız ve güvenilirliğinin artması, etkin bir vergi denetiminin sağlanması son derece önemlidir. Çalışmaya göre vergi denetiminin amacına ulaşabilmesi için, vergi idaresinin uygulayacağı çeşitli politika ve stratejilerle, vergi denetiminin etkinliğinin sağlanması gerekmektedir.

Taşdelen (2010) yaptığı çalışmada vergi kesintisinden bahsederek, vergi kesintisinin zirai kazançların vergilendirilmesinde kullanılan yaygın bir vergilendirme yöntemi olduğunu açıklamıştır. Aynı zamanda gerçek usul vergilendirmede de vergi kesintisi olduğunu, sadece vergi kesintisi yöntemiyle vergilendirilen çiftçilerin kayıt tutma ve ödedikleri vergilerini bildirme zorunlulukları bulunmadığını açıklamıştır. İşletme büyüklüğü ölçülerini aşanlar ve zirai araç ölçüsüne sahip olan çiftçilere ise gerçek usul vergilendirme uygulanmakta ve bu çiftçiler için işletme hesabı esaslı geçerli olmaktadır. İstedikleri takdirde bu çiftçilerin bilanço esasını seçme hakları da bulunmaktadır.

Tokay ve Deran (2011) çalışmalarında tarım sektörü genelinde üretime ilişkin faaliyetlerin iç içe girmiş olması, sektörde faaliyet gösteren bireylerin yeterli eğitime sahip olmaması, tarım işletmelerinin endüstri işletmelerine göre küçük olması, vergi mevzuatının işletmeleri kayıt tutmaya özendirmemesi gibi sebeplerle bir belge düzeninin olmadığını ve muhasebeye gerekli önemin verilmemesinden bahsetmişlerdir. Yazarlara göre birçok tarım işletmesi sahip oldukları iyi bir belge ve defter düzenine dayalı muhasebe verileri sayesinde, yatırım yapma ya da yapmama, üretme ya da

üretimi durdurma kararı almaktadırlar. Bu sebeple bu işletmeler muhasebe departmanında birden fazla muhasebe elemanı çalıştırarak, mali ve mali olmayan kayıtları tutmakta ve karar süreçlerinde bu bilgileri kullanmaktadırlar.

Hayran (2013) yaptığı çalışmada tarımın yüksek bir vergi potansiyeline sahip olduğunu, ayrıca tarımda vergilemenin tarım politikaları aracı olarak da kullanılabilirdiğinden bahsetmiştir. Tarımsal kazancın vergilendirilmesinde en yaygın olarak kullanılan stopaj usulü vergilendirmenin kayıt tutma zorunluluğu getirmemesi sebebiyle, tarım işletmelerinin kayıt tutmadığından bahsetmiştir. Çalışmada, tarımsal kazancın vergilendirilmesinde tüm tarım işletmelerinin gerçek usule göre vergilendirilmelerinin, kayıt tutmayı yaygınlaştıracağı, her türlü ekonomik analize olanak sağlayabilen kayıtlar sayesinde tarım politikalarının daha güvenilir belirlenebileceği, uygulanan bu politikaların tarım kesimine etkilerinin daha sağlıklı analiz edilebileceği sonucuna varılmıştır.

Sarı (2016) tarafından yapılmış olan çalışmada günümüzde vergilerin hala devletlerin en önemli gelir kaynağı olduğunu, tarım sektörünün ekonomi içindeki ağırlığının giderek kaybettiğinden bahsedilmiştir. Ortada olan bu adaletsizliğe rağmen bu sektörün vergilendirilmesi, vergi adaleti, vergi eşitliği ve diğer sosyo-ekonomik sebepler açısından önemlidir.

Bu araştırmanın temel amacı tarım ve hayvancılıkla uğraşan işletmelerin vergi ödeme potansiyeline sahip olup olmadığını saptamaktır. Bu kapsamda Tekirdağ ilinde tarım ve hayvancılıkla uğraşan 182 tarım işletmesi ile görüşülmüştür. Toplanan veriler kullanılarak bu işletmelerin ekonomik analizleri yapılmıştır. Ayrıca yine bu veriler aracılığıyla bu işletmelerin elde ettikleri tarımsal desteklerinin, ödedikleri vergi ve kesintilerin analizleri yapılmış, gayri safi üretim değerleri, etkinlik değerleri ortalamaları ve etkinlik standartları incelenmiştir. Böylelikle bu ildeki tarımsal işletmelerin ekonomik durumları, işletmelerin tarımsal destekler ve vergiler açısından durumları ortaya konmuştur.

Bu çalışmada tarımsal işletmelerin vergi potansiyeli olmadığı, tam aksine işletmelerin ödedikleri vergi ve kesintilerin elde ettikleri desteklerin çok üstünde olduğu, çoğu işletmenin sadece net kârının değil, brüt kârının bile negatif olduğu ortaya konmuştur.

2. MATERYAL VE YÖNTEM

Çalışmanın ana materyalini Tekirdağ ilinde 20 dekar altında ve 400 dekar üstündeki işletmeler hariç,

tarım ve hayvancılıkla uğraşan işletmeler ile yüz yüze yapılan anket yardımıyla sağlanan birincil veriler oluşturmaktadır. Çiftçilere tüm faaliyetlerini bunun yanında, elde ettikleri destekler ve çiftlik muhasebe veri ağıyla ilgili bilgileri de kapsayan işletme analiz anketleri uygulanmıştır. Araştırma ile ilgili istatistikî bilgi ve kayıtların elde edilmesinde, Tarım İl Müdürlüğü, çeşitli kamu ve özel kuruluşlar ile muhasebe konusunda faaliyet gösteren kurumlardan yararlanılmıştır.

Çalışmada kullanılacak veriler elde edilirken araştırma bölgesinde yer alan tüm çiftçilerle görüşmek mümkün olmadığı için örnekleme yapılmıştır. Örnekleme amacıyla Tekirdağ ilinde tarım ve hayvancılıkla uğraşan tarım işletmelerine ait tüm popülasyon Çiftçi Kayıt Sistemi'nden elde edilmiştir. Tekirdağ ilinde bulunan tarım işletmesi sayısı oldukça fazla olduğundan, zaman ve maddi kısıtlardan dolayı 20 dekar altında ve 400 dekar üzerinde tarım arazileri olan çiftçilerin popülasyon dışı bırakılmasına karar verilerek örneğe dahil edilmemiştir. Bu nedenle 20 dekar üzerinde ve 400 dekar altında olan toplam 22.080 tarım işletmesi, örnelemeye dahil edilmiştir.

$$n = \frac{22.080 \cdot 79,42^2}{(22.080 - 1) \cdot 9,65^2 + 79,42^2}$$

$$n = 182$$

Tablo 1. Örnekleme Sonucu Oluşan Gruplar

	Gruplar					TOPLAM
	20-40 dekar arası	41-80 dekar arası	81-140 dekar arası	141-250 dekar arası	250 dekar ve üzeri	
Örnek Sayısı	27	43	39	44	29	182

Tablo 1.'de görüldüğü üzere, 182 tarım işletmesi, işletme büyüklük gruplarına oransal dağıtım yöntemine göre dağıtılmıştır. 20 – 40 dekar arası işletmelerden 27 adet, 41– 80 dekar arası işletmelerden 43 adet, 81 – 140 dekar arası işletmelerden 39 adet, 141 – 250 dekar arası işletmelerden 44 adet, 250 dekar ve üzeri işletmelerden 29 adet olmak üzere 182 işletme ile

Tablo 2. 2015 Yılı İşletme Başına Düşen Destekler, Vergi ve Kesintiler ve Farklar (TL)

İşletme Büyüklük Grupları (dekar)	Destekler	Vergi ve Kesintiler	Fark
20- 40 arası	3.425,16	7.538,03	-4.112,87
41- 80 arası	4.198,47	7.852,51	-3.654,04
81- 140 arası	7.746,85	8.774,32	-1.027,47
141- 250 arası	11.706,92	11.658,24	48,68
250 ve üzeri	22.312,76	15.292,56	7.020,20
Tüm İşletmeler Ortalaması	9.500,23	9.779,18	-278,95

İşletmeler arazi büyüklüklerine göre 5 ayrı grupta incelenmiştir. Bu grupların belirlenmesinde normal dağılım yöntemi kullanılmıştır. Buna göre gruplar 20-40 dekar, 41-80 dekar, 81-140 dekar, 141-250 dekar ve 250 dekar ve üzeri şeklinde oluşturulmuştur.

Örnek hacminin bulunmasında ise aşağıdaki formül kullanılmıştır (Kumbar ve Unakitan 2011).

$$n = \frac{N \cdot \sigma^2}{\frac{(N-1) \cdot d^2}{Z^2} + \sigma^2} \quad (1)$$

N: Toplam çiftçi sayısı

n: Örnek hacmi

σ : Popülasyonun standart sapması

σ_x : Örnek ortalaması

d: Örnekleme hatası(Aritmetik ortalamanın %10'u)
Z(%90)= 1,645

yüz yüze görüşülerek işletme analizi ve elde ettikleri destekler ve katlandıkları maliyetlerle ilgili bilgiler alınarak destek maliyet analiz anketi yapılmıştır.

3.BULGULAR VE TARTIŞMA

Bulgular ve Tartışma Bu bölümde işletme büyüklük grupları ve tüm işletmeler için 2015 yılı için destek, maliyet ve fark analizleri yapılmıştır.

Tablo 2.'de büyüklük gruplarına ve tüm işletmeler ortalamasına göre işletmeler başına elde edilen destekler ve işletmelerin katlandığı kesinti ve maliyetler gösterilmiştir. Bu verilerden yararlanılarak işletmelerin elde ettiği destekler ve katlandığı kesinti ve vergiler arasındaki farklar hesaplanmıştır. İşletme büyüklüğü 20-40, 41-80, 61-140 dekar olan işletmeler dikkate alındığında, bu işletmelerin ödedikleri vergi ve kesintiler, elde ettikleri desteklerin üzerindedir. İşletmelerin devletten aldığı desteklerden, ödedikleri vergi ve kesintiler düşüldükten sonra elde edilen fark sadece

141-250 dekar arası ve 250 dekar ve üzerindeki işletmelerde pozitif çıkmıştır. Hatta 141-250 dekar arasındaki işletmelerde destekler ve vergi ve kesintiler arasındaki fark da oldukça düşüktür. Destekler ile vergi ve kesintiler birbirine çok yakındır denilebilir. Dolayısıyla çizelge incelendiğinde 250 dekar ve üzeri işletmeler hariç, işletmelerin ödediği vergi ve kesintiler alınan desteklerden fazla olmuştur. Bu durumda sadece 250 dekar ve üzerinde büyüklüğe sahip işletmelerin devletin verdiği desteklerden faydalandığı söylenebilir.

Tablo 3. 2015 Yılı Dekara Düşen Destekler, Vergi ve Kesintiler ve Farklar (TL)

İşletme Büyüklük Grupları (dekar)	Destekler	Vergi ve Kesintiler	Fark
20- 40 arası	136,24	299,84	-163,60
41- 80 arası	67,41	105,21	-37,80
81- 140 arası	70,41	79,74	-9,33
141- 250 arası	62,04	61,78	0,26
250 ve üzeri	63,10	43,25	19,85
Tüm İşletmeler Ortalaması	66,39	68,34	-1,95

Çizelge 3.'de büyüklük gruplarına ve tüm işletmeler ortalamasına göre dekar başına elde edilen destekler ve işletmelerin katlandığı kesinti ve maliyetler gösterilmiştir. Bu verilerden yararlanılarak işletmelerin dekar başına elde ettiği destekler ve katlandığı kesinti ve vergiler arasındaki farklar hesaplanmıştır.

İşletmelerin dekar başına devletten aldığı desteklerden ödedikleri vergi ve kesintiler düşüldükten sonra elde edilen fark sadece 141-250 dekar arası ve 250 dekar ve üzerindeki işletmelerde pozitif çıkmıştır. Hatta 141-250 dekara arasındaki işletmelerde destekler ve vergi ve kesintiler arasındaki fark sifıra yakındır. Destekler ile vergi ve kesintiler birbirine eşittir denilebilir. Dolayısıyla dekar başına devletin verdiği destekler ile vergi ve kesintiler arasındaki fark hesaplandığında bir tek 250 dekar ve üzerindeki işletmelerin desteklerden fayda sağladığı söylenebilir.

4.SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmada Tekirdağ İli Gıda Tarım ve Hayvancılık Müdürlüğü'nden konu ile ilgili ve tedarik edilebilen 2015 yılı Çiftçi Kayıt Sistemi verileri kullanılmıştır.

Çiftçi kayıt sistemi verilerine göre 22.080 tarım işletmesi bulunmaktadır. Tekirdağ ilinde tarım işletme sayısı ya da çiftçi sayısının fazla olması, zaman ve maddi kısıtlardan dolayı anketlerde 20 dekar altında ve 400 dekar üzerinde yer alan işletmeler popülasyon dışı bırakılmıştır.

Tekirdağ İli tarım işletmelerinin ekonomik analizi ve elde ettikleri tarımsal desteklerle çiftçilerin ödedikleri vergi ve kesintileri ortaya koymak amacıyla ilde 182 işletmeyle görüşülmüş, her bir işletmenin yaptığı tüm üretim faaliyetleri, katlandıkları maliyetler ve diğer konular hakkında anketler doldurularak detaylı bilgiler toplanmıştır. Elde edilen veriler gerek 182 işletmenin toplamı, gerekse işletme büyüklük gruplarına göre hesaplanarak yorumlanmıştır. İşletmeler sahip oldukları arazi bakımından 20-40 dekar arası, 41-80 dekar arası, 81-140 dekar arası, 141-250 dekar arası ve 250 dekar ve üzeri olmak üzere 5 farklı tabakaya ayrılmış, bu grupların verileri de özel olarak yorumlanmıştır.

Tekirdağ ilinde tarım ve hayvancılıkla uğraşan işletmelerin ekonomik durumunu ortaya koyduğu, işletmelerin etkinlik standartlarının ortaya koyularak yorumlandığı, destek ve vergi ve kesintilerinin analizinin yapılarak durumun ortaya

konuğu bu çalışmada söz konusu olan işletmelerin durumları hakkında ortaya çıkan sorunlar ve bu konu ile ilgili çözüm önerileri aşağıdaki gibi sıralanabilir:

- Devlet tüm tarım ve hayvancılıkla uğraşan çiftçilere her türlü muhasebe kayıtlarının tutulmasına olanak sağlayacak bir veri ağı oluşturmalıdır.
- Yapılan çalışma sonucunda elde edilen verilere göre çiftçilerin tümüne yakını muhasebe kaydı tutmamaktadır, bunun yanında muhasebe konusunda da bilgi sahibi değildir. Bu konuda çeşitli kamu kurumları her konuda çiftçiye eğitim geliştirecek eğitimler vermelidir. Böylelikle verimlilik artacak, israf azalacaktır.
- Tarımsal muhasebe merkezleri kurularak tarım sektöründe kayıt düzeni sağlanabilir. Kurulan bu muhasebe merkezlerinde çiftçilerin muhasebe kayıtları tutulabilir ya da tarım işletmeleri bu merkezler aracılığıyla yaptıkları kayıtların doğruluğunu kontrol ettirebilir.
- Devlet tarafından tarımsal muhasebe kayıtlarının tutulması ve bu durumun yaygınlaştırılması için çeşitli teşvikler sağlanabilir. Bu teşvikler ödeyeceği vergilerde indirim ya da belirli miktarda kayıt desteği vermek olabilir.
- İşletmelerin faaliyetlerini büyütmelerine olanak sağlayacak düşük faizli krediler verilebilir.
- Ülkemizde Katma Değer Vergisinin şekli stopaj usulüyle vergilendirilen tarım işletmelerini zor durumda bırakmaktadır. Bunun sebebini açıklamak gerekirse stopaj usulüyle vergilendirilen çiftçiler satın aldıkları tüm girdiler için Katma Değer vergisi ödemektedirler. Bunun yanında, yaptıkları satışlarda KDV tahsil edememektedirler. Bu durumda stopaj usulüyle vergilendirilen tüm Katma Değeri Vergisini yüklenmektedirler. Çiftçilerin girdi satın alırken ödedikleri %18 KDV oranı yüksektir. Bu oranın düşürülmesi tarım ve hayvancılık faaliyetlerinin gelişmesi ve çiftçilerin zor durumda kalmaması açısından olumlu bir hareket olacaktır. Hatta çiftçilerin tarımsal ve hayvansal üretimde kullanmak üzere satın almış oldukları girdiler için bunu belgelendirmek suretiyle KDV muafiyeti sağlanabilir.
- Çiftçiler açısından girdi maliyetleri oldukça yüksektir. Girdi maliyetlerini düşürebilmek amacıyla girdi tedarik kooperatifleri kurulması ve bu kooperatifler aracılığıyla

girdi desteklerinin artması sağlanabilir. Ayrıca çiftçiler ortak olduğu kooperatifler aracılığıyla girdi sağlayabilir.

- Üretilen ürünlerin satışı konusunda problemler bulunmaktadır. Üretilen ürünler ya elde kalmakta ya da çok düşük fiyattan satılmaktadır. Bu sebeple devletin alım fiyatlarını belirlerken çiftçiye ve çiftçinin üretim maliyetini de göz önüne almalı, buna uygun bir fiyat düzeyi belirlenmelidir. Bunun yanında alım kooperatifleri kurulmak suretiyle ürünlerin satış fiyatında artış sağlanabilir.
- Elde edilen sonuçlara ve çiftçilerle yapılan yüz yüze görüşmelere göre destekler oldukça yetersiz kalmaktadır ve aynı zamanda bu destekler çiftçilere oldukça geç verilmektedir. Bu durumda da verilen desteklerin anlamı kalmamaktadır. Bu sebeple devletin ürün, gübre, mazot, hayvancılık, süt destekleri ve bunun gibi diğer destek miktarlarını tekrar gözden geçirerek güncellemesi gerekmektedir.
- Destekler çiftçilerin ortağı olduğu kooperatifler ve üst örgütler tarafından çiftçiye zamanında verilmelidir.

KAYNAKÇA

- Acar, M. ve Bulut, E. (2009). Türkiye’de ve dünyada tarımsal destekleme politikalarında son gelişmeler, *Sosyal Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(14), 2-4.
- Çakmak, E. H. (2004). *Structural change and market opening in agriculture: Turkey towards EU Accession*, Economic Research Center Working Papers in Economics, September
- Doğan, A. (2009). Ekonomik kalkınma sürecinde tarımın katkısı: Türkiye örneği. *Selçuk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 9(17):365-368
- Fidan, H. (2018). Tarım muhasebesinin tanımı, önemi ve amaçları, *Balkan and Near Eastern Journal of Social Sciences*, 04(01), 92-99
- Kamacı, A. (2006). *Türkiye’de tarımsal destekleme politikalarının etkinliği ve ortak tarım politikasına uyum analizi*. (Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Kara, M.K. (2018). Tarımda temel meseleler ve çözüm önerileri. *Türkiye’de tarım politikaları ve ülke ekonomisine katkıları Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu, 303-308
- Kumar, N. ve Unakıtan, G. (2011). Trakya bölgesinde kanola üretiminin ekonomik analizi. *Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi*, 8(1), 76
- Metin, A. (2007). *Tarım ekonomisinde vergi mevzuatı ve AB’ye uyum sürecinde mevzuat hakkında uyum çalışmaları*. (Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü Tarım Ekonomisi Anabilim Dalı, Kahramanmaraş.

Sakar, Z.M. (2018). Türkiye- Kosova ekonomik ilişkileri çerçevesinde tarım politikaları. *Türkiye’de tarım politikaları ve ülke ekonomisine katkıları Uluslararası Sempozyum Bildirileri*, Ankara: Atatürk Kültür Dil ve Tarih Yüksek Kurumu ,16-36

Şentürk, K. C. ve Yardımcıoğlu, M. (2018). Türkiye’de tarımsal faaliyetlerin vergi ve muhasebe

uygulamalarındaki durumu. *Social Sciences Studies Journal*,4(13),18-34

Yalçınkaya, N., Yalçınkaya, M.H. ve Çilbant, C. (2006). Avrupa Birliği’ne yönelik düzenlemeler çerçevesinde Türk tarım politikaları ve sektörün geleceği üzerine etkisi. *Yönetim ve Ekonomi Dergisi*, 13(2), 10